

Gausdals Tidende

23. årgang

Gausdal Historielag

nr 1 2010

2009

Historielaget holdt årsmøte på Vonheim med 37 frammøtte. Kulturinnslaget besto av film ved Alf Sanden.

Det har vært 8 styremøter i perioden med 59 saker til behandling. Historielaget har nå 430 medlemmer.

Slektsgransking og fotoregistrering

Medlemsmøtene første mandag i måneden holdes i regi av Gunnar Rundtom som leder for slektsgranskinga. Tor Korsvold leder fotoregistrering. Det er jevnlig henvendelser om slektsforhold og utlån av fotografier.

Bilder og video/DVD

Historielaget har videointervjuer som krever redigering. Vi ønsker flere personer til å hjelpe til med dette. Dette vil f. eks. gi slektninger av intervjuobjektet og andre interesserte, mulighet for å få kopi av videoer.

Arkivarbeid

Historielagsarkivet i kjelleren i Østre Gausdal Prestegard får stadig tilsig av verdifullt stoff fra bygda. Her oppbevares bygdehistorisk materiale i form av dokumenter, protokoller, brev, fotografier etc., med muligheter for utlån og innsyn etter fastsatte regler. Avlevering av materiale kan skje på medlemsmøtene den første mandagen i måneden, eller ved henvendelse til Kjell Håkon Reistad. I år er det registrert inn 23 arkiver. Avlevering kan også skje til Opplandsarkivet på Maihaugen.

Eiendeler

Historielaget eier og disponerer både fast eiendom og løsøre. Det er 9 år siden eiendommen Ulsrud ble testamentert til Gausdal Historielag. Gava omfatta garden og sætra med jord, skog, innbo og løsøre, kapital og verdipapirer. Vilkåret var at enheten skulle drives som bygdetun eller gardsmuseum.

Kulturaktiviteter/ bokutgivelser

Den 5. august ble det Ulsruddag, den 7. i rekken. Som tradisjonen er, deltok historielaget på Kittilbudagen 12. august. Ved årets ”Minnes du kveld” i Forset Grendehus den 4. november, ga Arne Halvorsen et innblikk i gausdølers skjebne under borgerkrigen i USA. Temahefte nr 4 som utkom i sommer, var nettopp viet dette tema. Arne Halvorsen har nedlagt et omfattende arbeid med innsamling av materiale i USA. Som tidligere temahefter er det redigert av Ivar Blekastad. Fra vår stand på Gausdalsdagen den 5. september ble Gausdalsminner nr 13 lansert. Denne omfattet i år, foruten de mange tilbakeblikk til nær og fjern tid, et interessant resume av lokale hendelser de siste to år. Vi kan glede oss over et bokprodukt av høy kvalitet.

I tilknytning til våre slekts- og fotomøter hver første mandag i måneden, er det bøker å få kjøpt. Mange tidligere utgivelser har nedsatt pris!

Kirkebøker

Flere kirkebøker for Gausdal er nå kommet på trykk. Kirkebokgruppa består av Gunnar Rundtom, Nils Nygård, Ingvar Kalrud, Anfrid Rundtom og Tor Kristian Nordvang. De jobber fortsatt med bøker som trenger korrekturlesing overføring til digital form. Det gjenstår også bøker som ikke er påbegynt, og vi ønsker ei gruppe til i dette arbeidet. Det arbeides med å gjøre bøkene tilgjengelige på internett.

Restaureringsarbeid i Ulsrud

Nils Petter, Terje og Hans redda føderådshuset
(foto K.H.Reistad)

Føderåda ble redda denne sommeren. Nils Petter Staum, broren Terje Staum og Hans Stensrud var på plass og skifta gulv, pussa pipa og retta opp verandaen. Etter snekring, maling og flyttesjau, besørga Dorit Fjellheim og Kari Ellen Enge vevoppsett på føderådskjøkkenet. Kjell Håkon Reistad sto for trinn to i bruksendring av låven, med

Kari Ellen og Dorit med vevrenningen
(Foto A. Sanden)

Malerier på plass, Kjell og Aase i arbeid
(Foto A. Sanden)

Motstandsmannen Yngvar har mangt å berette
(Foto A. Sanden)

nytt gulv i øvre galleri samt trykkvask. Iver Hammershaug, Ragnar Rognlien og Tor Korsvold bidro. Pål Graedler fra Skogvang Installasjon installerte fast belysning. Ellers sto 200 m med gjerding mot kjølen på dagsorden. Også her stilte Kjell Håkon og Iver opp med sin innsats.

Åpen Dag

Årets tema var Andres Nysveen og datteren Aases malerier. Aases innsats i innsamlingsarbeidet ga oss et unikt utvalg av Nysvebilder. Via video fikk vi høre Solveig Hemsing formidle et varmt og nært forhold til sine slektninger i Nysvea. Været var med oss, og folk storkoste seg med malerier, vaffel og visninger i husa. Føderådsframsyninga sto i år som tidligere år i særstilling hos de besøkende. Blant gjestene var Yngvar Mølmen, som kunne besiktige ei restaurert føderåd og minnes sin tid i Ulsrud i krigsåra. Antall besøkende lå på 60 - 70, og været holdt til arrangementet var bragt til ende! Takk til alle som bidro til gjennomføringen av dagen.

Gausdal Historielag 1929 – 2009

Sammenfattet av Birgit Kraabøl

Historielagsarbeidet i Gausdal hadde 80-årsjubileum i 2009. Dette passerte i stillhet. 75-årsjubileet ble behørig markert i 2004, med jubileumsfest i Reidevoll. Vi er nå inne i en svært oppegående periode i lagets historie, en periode som må sies å ha vart i 30 år.

Vestringene lå 8 mndr. foran østringene med å stifte historielag. Det var altså 2 lag til å begynne med. Ellers i dalen var det da bare Dovre, Lesja, Fron og Fåberg som hadde historielag.

Den 10. mai 1929 ble Vestre Gausdal Historielag stifta, med 6 styremedlemmer. Det var Amund Flutuen, Simen Forseth, Albert Ulsrud, Marie Solberg (fra Bratland), Ole Bakkum og Harald Foss. Første styremøte var på Forseth i juli. Det ble vesentlig arbeidet med slektsoppteignelser, framgår det av møteprotokollene. Dessuten var de opptatt av å få gode foredragsholdere på møtene sine. Kontingenten ble satt til 1 krone, og 10 kroner for livsvarig medlemskap.

Så, 8 måneder seinere, den 29. desember 1929, ble bygdehistorielaget i Østre Gausdal stifta. Gutorm Berge, Torgeir Kjos, Erland Austreng, Berte Nordrum og Elise Heggen satt i styret. Leif Midthaug er ofte nevnt som ressursperson for lokallaga i Gausdal. Hans kone kom fra Hågå, og han var knytta til Statsarkivet på Hamar. Ei viktig oppgave for Østre var å videreføre Kråbølsboka. Livsvarig medlemskap i Østre kosta 20 kroner.

De to laga begynte raskt å ta kontakt med hverandre. Vi har en del korrespondanse mellom Amund Flutuen som formann i Vestre og Gutorm Berge som formann i Østre, med innbydelse til å komme på årsmøte i nabodalførret.

Kristofer Fliflet trakk i trådene fra Gudbrandsdal Historielag, og spilte en vesentlig rolle når det galt å motivere for lokallag. Gudbrandsdal Historielag ble for øvrig stifta i 1919. Blant gründerne fra vårt distrikt var Erling Bjørnson, Petter Kraabøl og Erik Enge. De ga ut Kraabølsboka i 1922.

I 1933 skrev Fliflet til gausdølene at nå burde de beslutte organisert samarbeid, særlig om arkivgranskning, og i den anledning ha felles styremøter. Fra 1934 og 1935 finner vi en del korrespondanse mellom Gutorm Berge og Amund Flutuen, som viser hva de jobba med. Det handla om avskrift av kirkebøker fra 1693 – 1772.

Vi finner også ei foredragsliste fra Fliflet, ”for å lette tilstelningen av møter og fester i lokallagene”. Der finner vi bl.a. Sigrid Undset, som vil snakke om religiøst liv i katolsk tid. Forfatterinna har i 1933 meldt at ho først kan holde foredraget fra januar 1936. Så det var naturlig nok ei opptatt dame. Ellers har vi Pål Kluften, om spelemenn og musikk, Einar Hovdhaugen om bygdemål og Ola Svare med 100-årsminne om Ueland og bondepolitikken. Vi finner også Tor Ihle og Kristian P. Åsmundstad på foredragslista. Foredragsholderne skal ha 10 kroner i honorar og fri reise.

Ellers er lagene aktive i forhold til Dølaringen og ulike kulturforskningsprogrammer og ikke minst innsamling av amerikabrev. Vi finner et ”Oppslag til Bygdefolket” fra styret i Østre Gausdal historielag, med henstilling om at ”folk må ta vare på amerikabrevene sine, oppbevare dem på betryggende måte eller ta avskrift, av hensyn til et viktig bygdehistorisk kapittel”.

Den 29. februar 1936 hadde de to lag felles styremøte. Til behandling forelå spørsmål om sammenslutning. De ble skjønt enige. Det nye Gausdal Historielag jobba mye med jubileumsboka for kommunalt sjølstyre, 1837 – 1937. Møtene hadde de ofte på Vestre Gausdal Handelsforening, og ”møtelyden vart traktert med mat og kaffe”, står det som regel. I disse åra fra sammenslåing fram til krigen, ble det lagt vekt på at formannsvervet skulle veksle mellom Østre og Vestre.

Det begynte å samle seg opp mye verdifullt materiale, og historielaget savna et ildfast hvelv. I 1939 håpa de på den nye Follebuskolen. Det nærma seg ei kritisk tid, selv om de ikke kunne ane rekkevidden av det. Det siste styremøte på 2 år var i mars 1940. Da de møttes igjen i juni 1942, hadde noen vært aktive i mellomtiden. Det var skrevet avskrift av kirkebøker fra 1693 – 1860 i Østre, og til 1900 i Vestre.

Det første årsmøte etter frigjøringen var i september 1946. Kveldens foredragsholder var Midthaug. Han snakka om historielagsarbeid, og uttalte blant annet: ”Det var en forandring å merke i folks oppfatning av dette arbeidet. For 30 år siden var de som arbeidet med slike ting holdt for noen raringer, men dette er nå endret”. Årsmøtet planla ei bygdebok.

Men så ble det opphold i styremøtene på 7 år. De møttes igjen i 1953. Det framgår ingen begrunnelse for oppholdet. De hadde kanskje ikke krefter til å ivareta det som lå i fortida. Samfunnet skulle bygges opp etter krigen. Bygdebok var det fortsatt snakk om. Det ble med to møter det året, så gikk det 12 år før neste møte.

I 1965 har de gamle gitt seg, unntatt O.T. Forseth, som faktisk hadde figurert i styret siden 1938. Møtet var på Sygard Forseth, der vestringene starta i 1929. Det er Maria og Simen Forseth, Sigmund Forseth,

Brita og Ivar Skre, Edith og Eivind Larsen, Ingeborg Kalstad, Helge Nordrum, Martin Kirkebø og Harald Landheim. Det ble et møte i året ei tid framover, på Nordrum, Kalstad og Forseth. I 1969 og 70 tok det seg opp. Arkivrom var på plass i Sparebanken. Det ble jobba med tekstilutstilling og kurs i lokalhistorie og gotisk skrift.

Så var det stillstand i 8 år. I 1979 ble det rekonstruksjonsmøte på nordre Kalstad. I styret var Nils Bjørge, Amund Thallaug, Solveig Rusten, Arve Kleiven, Marthe Myklebø, Solveg Aulstad og Ole Finsrud. Samme år er Marthe Stine Fyksen, Gudveig Fyksen og Paul Henriksen nevnt. Det mangla ikke på ideer om hva som burde registreres og tas vare på. Det ble registrering av fotografier, navn på gamle nedlagte heimer, utslåtter og jordstykker, gamle veger, som for eksempel kjørkjevegen, gamle skikker og mattradisjon ved bryllup osv, samt ord og uttrykk fra gausdalsmålet. Grendemenn ble oppnevnt for å ta seg av medlemspenger og medlemskort.

I 1980 konstaterte årsmøtet at historielaget var i framgang. I -81 og -82 ble det markdager og minnes-du-kvelder. Ei arkivgruppe ble etablert og det kom i stand ei slektsgranskingsgruppe som skulle møtes månedlig. Gausdalskalenderen kom i 1983. Siden tok Lions Gausdal over dette. I 1985 kommer den første av hittil 13 Gausdalsminner. Møtene ble holdt i bibliotekets lokaler, men det begynte å bli trangt. På slutten av 80-tallet flytta laget inn i ideelle lokaler i Østre Gausdal Prestegard.

Vi er i historielagssammenheng inne i samtida, og i denne tidsbolken fram til i dag har laget stort sett holdt den aktiviteten som ble etablert på begynnelsen av 1980.

I 1985 fikk vi boknemnd som utgir Gausdalsminner 2. hvert år. Dette er et viktig bidrag til lagets økonomi. Temahefter er kommet til de seinere år. Andre bokutgivelser er det også blitt, som Videreføring av Kraabølsboka, Skolehistorie for Gausdal og Knut Tidemand Johannesens bok 'Til bygda mi'.

Fra 1990 ble det jobba mye med Utmarksmuseet og det ble satt i stand arkiv i Prestegarden. I 1996 var det klart for åpen dag i nyoppussa historielagslokaler. Det var nøyaktig 60 år etter sammenslåinga av de to historielag i Østre og Vestre Gausdal.

I 2001 fikk Gausdal Historielag garden Ulsrud som testamentarisk gave. Den besto av 16 hus med 750 mål skog, 70 mål jord og aksjer, verdipapirer og innskudd. Dette skulle gjøre oss i stand til å ta vare på husene. Vilkåret var at garden skulle være bygdetun eller gardsmuseum. Ingenting skulle flyttes fra stedet.

I 2009 har de fleste hus fått en eller annen form for førstehjelp, og vi kan

påbegynne en forsiktig tilbakeføring med tanke på det estetiske. Mange grupper har hatt glede av å besøke stedet. Mange dugnadstimer er nedlagt.

Utfordringene står i kø og interesse og engasjement for bevaring og formidling av bygdas kulturhistorie har ikke tapt seg.

Formenn i laget fra 1929 til 2009

Vestre Gausdal historielag

Mai 1929 Amund Flutuen

Østre Gausdal historielag

Desember 1929 Gutorm Berge

Gausdal historielag

1936 - Berte Nordrum

1937 - O.M. Stubberud

1938 - Håvard Berge

1939 - Berte Nordrum

1942 - Simen Forseth

1945 - Amund Flutuen

7 års opphold

1953 - Haakon Bø

12 års opphold

1966 - O.T. Forseth

1967 - Ingeborg Kalstad

1968 - Brita Skre

1970 – Martin Kirkebø

8 års opphold

1979 - Nils Bjørge

1981 - Amund Thallaug

1989 - Kjell Håkon Reistad

1990 - Marthe Stine Fyksen

1996 - Ola Eggen

1999 - Birgit Kraabøl

2006 – Ivar Paulsrud

2007 – Alf Sanden

2008 – Birgit Kraabøl

TILLITSVALGTE

Leder

Birgit Kraabøl
2653 Vestre Gausdal

Nestleder

Kari Avlund
2656 Follebu

Kasserer

Morten Kleiven
2652 Svingvoll

Sekretær

Ingvar Kalrud
2651 Østre Gausdal

Styremedlemmer

Tor Kristian Nordvang

2651 Østre Gausdal
Ivar Wold

2651 Østre Gausdal
Eva Aamodt

2651 Østre Gausdal

Leder i boknemnda

Ivar Blekastad
2651 Østre Gausdal

Boksalgsansvarlig

Ivar Wold
2651 Østre Gausdal

Leder for fotoregistrering

Tor Korsvold
2652 Svingvoll

Leder for slektsgranskning

Gunnar Rundtom
2651 Østre Gausdal

Arkivansvar

Kjell Håkon Reistad
2651 Østre Gausdal

Ansvar småbr.lagshistorie

Per Audun Øvstehage
2653 Vestre Gausdal

Ansvar Slekter/garder bind II

Arne Halvorsen
2653 Vestre Gausdal

Koordinator Ulsrudutvalg

Birgit Kraabøl
2653 V. Gausdal

Årsmøte

Gausdal Historielag har årsmøte i Stiftelsen Reidevoll Ø. G. Prestegard søndag 7. mars kl 1900. Saker kan fremmes for årsmøtet av alle medlemmer. Saker fremmes skriftlig og sendes styrets leder innen mandag 1. mars 2010.
Styret

Medlemsregister

Vi trenger et oppdatert medlemsregister. Vi anmoder om at kontingenten blir betalt før 1. mai av hensyn til medlemsregistreringen.

Medlemsmøter

Slektsgranskings- og fotomøter finner sted i våre lokaler i Prestegarden hver første mandag i måneden. I år står vi igjen med den 1. mars – 12. april - 3. mai - 7. juni - 4. oktober - 1. november - 6. desember. Vel møtt!

Vi har samtidig bøker til salgs, historielagets utgivelser, lokalproduserte bøker, Sigstads hilsningskort med motiver fra Gausdal, kartblad samt CD'er med slektsopplysninger. Mange bøker til nedsatt pris!

Levering av materiale til historielagets arkiv.

Vi mottar gjerne materiale for oppbevaring i vårt dertil egnede hvelv. For å sikre forskriftsmessig avlevering og registrering anbefaler vi våre månedlige medlemsmøter eller direkte kontakt med arkivansvarlig, tlf. 90066640.

Ta en titt på vår hjemmeside
<http://www.gausdalhistorielag.no>

Vårt bankkontonr. er: 2003 20 08276